

Dirk en Isabella Gravesteyn

Een voedselmoeras

In gesprek met Dirk Gravesteyn

Josien Hof

Via het aansprekende project Rotterdam De Boer Op, dat in januari op een ledenavond werd gepresenteerd, hoorden we over een aan te leggen voedselmoeras aan de Oude Leedeweg in Pijnacker. Een Voedselmoeras, wat moeten we ons daar bij voorstellen? We gaan te rade bij de mensen die het experiment aangaan, in de persoon van Dirk Gravesteyn, die daar samen met zijn vrouw Isabella een biologisch melkveebedrijf runt.

Het is een grijze wintermiddag, en bij het Rustpunt voor fietsers en wandelaars op het terrein van de biologische melkveehouderij van Isabella en Dirk Gravesteyn worden vandaag geen bezoekers verwacht.

Inderdaad worden de eerste spaden in de grond gezet om aan de overkant van het fietspad dat achter de boerderij langs loopt een voedselmoeras aan te leggen. De ideeën erachter komen van de Stichting Voedselmoeras, die het perceel pacht van de boerderij.

Er is uiteraard al heel wat denk- en organisatiewerk aan te pas gekomen, omdat er meerdere partijen zijn die toestemming moeten geven voor een dergelijke ingreep. Het Hoogheemraadschap is uiteraard ook betrokken omdat het waterpeil van het perceel omhoog moet. Nu alle vergunningen rond zijn kan het aanplanten van start. Het begint met de grond geschikt te maken en greppels om te vormen tot wadi.

Maar eerst worden we door Dirk bijgepraat over de (on)mogelijkheden van het gebied. "Het begint al met het feit dat de boerderij op – 5 NAP staat. Waar er voorheen, tot in de 90-er jaren, nog akkerbouw plaatsvond bepalen de omgevingsplannen dat er alleen grasland mag zijn. Ook op de hogere delen, de kreekruggen, mag niets anders dan gras staan, hoewel dat op zich wel voor andere beplanting geschikt zou zijn", vertelt hij. Alleen al daarom

was er een speciale vergunning nodig om op het stuk van ongeveer een hectare iets anders te gaan doen.

Hun boerderij staat dus op natte grond, en achter de boerderij is een perceel dat daarvoor geschikt te maken is. In mei 2025 is het startsein gegeven onder belangstelling van diverse partijen. In het perceel zullen eetbare en andere nuttige gewassen worden verbouwd. Vochtminnende boomsoorten als wilg en els worden aangeplant, en ook struiken als gagel en vlier. Ook andere soorten bessen kunnen groeien op vochtige grond. De waterstand en het verloop tussen sloten en greppels is bepalend voor wat er kan. Een dergelijke specifieke biotoop is daarnaast geschikt voor kruidachtige planten, zoals watermunt, moerasspirea, waterkers, en ook voor kalmoes en grote lisdodde.

"Het idee is dat alles wat er komt te staan eetbaar is, van kruiden, vruchten, wortels, blad, tot bloemen." Er is een heel beplantingsplan gemaakt met zo'n 50 verschillende soorten. Er komt beplanting ten behoeve van windvang aan de zijkanen, en stukjes bloemrijk hooiland". Is dat allemaal biologisch? "Dat is uiteraard wel het streven, maar je kunt dat op dit moment niet garanderen, want die zaden en planten moeten van allerlei kwekers komen. Dus op dit moment kunnen we dat nog niet waarmaken, wellicht in de toekomst wel."

Het is een project dat niet meteen een verdienmodel lijkt te zijn. "Dat klopt", zegt Dirk, "er is aan fondsenwerving gedaan, o.a. Greenchoice draagt bij evenals tal van particulieren, want voorlopig kost het alleen maar geld. Zonder de aanvulling van vrijwilligerswerk gaat het niet. En of het op den duur uit kan, is nog niet te voorspellen."

Een idealistische ondernemer als Dirk wil het wel heel graag proberen. "Hoe het ook uitpakt, je leert er sowieso heel veel van, het is erg interessant om hier deel van uit te maken, en weer een netwerk op te bouwen" Als bio-boer is Dirk daar inmiddels wel aan gewend, er zijn veel contacten en cursussen, want boeren delen graag hun ervaringen en leren zo ook weer van elkaar.

Koeien met afstandsbediening en digitale afrastering.

Zoals het kan gaan met een interview komen ook andere aspecten aan de orde. In Nederland zijn, in navolging van Australië en Nieuw-Zeeland, gps-trackers ontwikkeld die er voor zorgen dat het vee in een bepaald gebied blijft. Er wordt ter afrastering een digitale lijn ingevoerd op het perceel waar de dieren grazen, en middels een halsband met GPS krijgen ze een piepje als waarschuwing als ze die lijn naderen. Als de koe alsnog zo eigenwijs is door te lopen dan volgt er een stroomstootje, te vergelijken met wat er gebeurt als ze tegen schrikdraad aan komen. De ervaring leert dat koeien snel in de gaten hebben dat ze na zo'n piepje beter niet door kunnen lopen. Er is al ervaring mee opgedaan in Nederland, en Dirk werkt er sinds

Voorbeeld van een voedselmoeras

vorig jaar juli mee. Bijkomend voordeel is dat je nesten van weidevogels op deze manier ook beter kunt beschermen. Het verbaast uiteraard niet dat boerderij Gravesteyn deelneemt aan het weidevolgelgebeuren.

Waarom mogen koeien eigenlijk niet op het hele perceel grazen, is dan de vraag? "Koeien zijn, net als wij, opportunisten. Ze gaan voor de smakelijkste stukken en laten de rest staan. Zo dwingen we ze als het ware om een stuk goed af te grazen, dat is ook beter voor de biodiversiteit van het grasland.", aldus Dirk. Zo leer je weer eens wat over eigentijdse landbouwmethoden. <<

Een voedselmoeras – een nieuwe loot aan de stam van de biologische landbouw.

Wat is het en hoe werkt het?

Voor het huidige (dominante) agrarische systeem in het veenweidegebied moet het grondwaterpeil kunstmatig laag gehouden worden. Daardoor klinkt de bodem in, komen broeikasgassen vrij en komt zout water omhoog. Ook is de waterkwaliteit op veel plaatsen onvoldoende, én gaat de biodiversiteit achteruit. Daarnaast levert de huidige vorm van landbouw, de melkveehouderij, vaak onvoldoende inkomsten op voor de boer.

Een vraag die velen bezighoudt: hoe halen we duurzaam, gezond voedsel uit het veenweidegebied op een manier die biodiversiteit versterkt, klimaatverandering tegengaat en de waterkwaliteit verbetert? En dit ook nog op een manier die rendeeft voor de ondernemers in dit gebied?

Een onhoudbare situatie en een onoplosbaar probleem?

Volgens de Stichting Voedselmoeras niet: Stop met polderen en werk samen met de natuur! Breng het waterpeil terug omhoog en gebruik permacultuur inzichten voor het ontwerpen van een regeneratief landbouwsysteem. Zo kunnen we samenwerken met de natuur om die gebieden ook productief te houden voor de mens. Oogst voedsel en grondstoffen en biedt tegelijkertijd ruimte voor de natuur en zuiver ook nog eens het oppervlaktewater. Dat is het idee achter het Voedselmoeras.

Een voedselmoeras werkt volgens de principes van permacultuur, en draagt bij aan oplossingen voor verschillende problemen:

- **Uitstoot van broeikasgassen:** door aanleg van een voedselmoeras zal als gevolg van een hoger waterpeil in de veengebieden CO₂-uitstoot omlaag gaan.
- **De hoge maatschappelijke kosten van de huidige intensieve veehouderij:** jaarlijks betalen we miljarden euro's via onze belastingen aan herstel van schade die veroorzaakt wordt door de intensieve veehouderij. In een voedselmoeras zal de veehouderij een stuk minder intensief zijn en minder milieuvervuiling veroorzaken. Daarbij speelt een voedselmoeras in op de trend van een plantaardiger dieet.
- **De afname van biodiversiteit in Nederland:** een voedselmoeras biedt een grote variatie aan inheemse planten waardoor de biodiversiteit sterk zal verbeteren.
- **Schade aan woningen en infrastructuur:** het voedselmoeras is een vorm van land- en watergebruik waardoor het waterpeil omhoog kan en schade aan woningen en infrastructuur (bijvoorbeeld in en om Gouda) beperkt wordt.

Bron: www.voedselmoeras.org, waar meer informatie te vinden is over de verschillende projecten.